

Obsah:	1
Plánované akce	2
Editorial	3
Slovo starosty	4
Přehled akcí 2013	8
Společenská kronika	
Poděkování dárcům	11
Jubilanti – 3.-6./2014	12
Čestné členství Prof. D. Holému	13
Růžena Krčmařová	15
K inspiraci (aj poučení)	
Malý průvodce velkými dějinami	17
Vzpomínky na B.Šebetovskou	22
Boženka v rozhlase	27
Interview s osobností	30
Moravo, Moravo	32
Orelská varianta kroje	37
Ze Slováckých pověstí – VI.	39
Folklorní (i jiné) akce	
Hody v DS	40
Hody ve SK	42
Vinařovo okénko	
Vinařství v době socialismu	47
Fotoreportáž z akcí	50
Receptář	
Čír	55

*

Plánované akce – do 6. /2014 :

Besedy u cimbálu:

3.3. / /St., 19 hod.

Fašanková beseda u cimbálu Slováckého krúžku v Brně. Hraje krúžkařská cimbálová muzika Josefa Pokorného s hosty. V průběhu večera fašanková obchůzka a pochovávaní basy.

Klub Univerzity obrany, Šumavská 4, Brno

23.4. / /St., 19 hod.

Beseda u cimbálu Slováckého krúžku v Brně spojená s bodovanou ochutnávkou ovocných pálenek. Hraje krúžkařská cimbálová muzika Josefa Pokorného s hosty.

Klub Univerzity obrany, Šumavská 4, Brno

21.4. / /St., 19 hod.

Beseda u cimbálu Slováckého krúžku v Brně. Hraje krúžkařská cimbálová muzika Josefa Pokorného s hosty. Vystoupí hosté z regionu Moravského Slovácka.

Klub Univerzity obrany, Šumavská 4, Brno

18. 6. / /St., 19 hod.

Beseda u cimbálu Slováckého krúžku v Brně. Hraje krúžkařská cimbálová muzika Josefa Pokorného s hosty.

Klub Univerzity obrany, Šumavská 4, Brno

Další akce zatím nejsou známy- sledujte web (www.kruzek.cz) či nástěnku (Joštova 7 – naproti Ústavnímu soudu).

*

Editorial

Vážení a milí krúžkaři i další příznivci folkloru,
tak ta podivná zima se nám překulila z několikaměsíčního
jarního rozpuku do rozpuku ještě jarnějšího, a všichni se už těšíme na
akce, kterých bude jistě zas bohatě. Tak si je nenechte ujít. O těch
proběhnuvších se Vám tu snažíme podat aspoň stručnou informaci -
počtete si, fotkami se pokochejte. Snažili jsme se o to víc, že toto
číslo je jubilejní – sté, proto je i obsáhlejší. A možná zkusíme dát
další stovce novější kabát (i když mně se tento líbí dostatečně -
uvidíme. Co si o tom myslíte Vy?).

Kromě krúžkařského informačního servisu Vám tímto posíláme
přání svěžího a energií nabíjejícího jara, správný nástup do
plodné vegetační sezóny a neutuchající elán do dalšího rozvíjení
našich krásných tradic.

Jiřina Lacinová

Slovo starosty

Dvojnásobně vyprodáno

Zamyšlení nad oslavami 105. výročí založení Slováckého krúžku v Brně

Jakkoli nejsou výročí zakončená pětkou obvykle brána jako kulatá, náš krúžek je ve své historii často slavil. Snad proto, aby každá z generací krúžkařů mohla zažít něco mimořádného, něco, na co by mohla vzpomínat a co by jí krúžek vždy připomínalo. Svědčí o tom ostatně i tři brožury, vydané k „pětkovým“ výročím. Nejstarší z nich, k 65. výročí, vyšla v roce 1973. Redigoval ji tehdy Jan Miroslav Krist, ale jako redaktor nemohl být uveden, neb byl v době tuhé normalizace v nemilosti tehdejších ideologicky mocných. Byla to vlastně první sepsaná historie krúžku, doplněná o vzpomínky tehdy nejstarších pamětníků, sahající skutečně až k počátkům krúžkařského dění. Oslava tehdejšího „pětkového“ výročí byla vpravdě monumentální: konala se 10. listopadu v sále Stadionu a zúčastnila se jí řada v té době již folklórních legend, které krúžkem prošly. Ostatně, několik písní z tohoto legendárního vystoupení je zachyceno i na CD krúžku Modloslužebníci, jež vyšlo k 95. výročí založení krúžku v roce 2003, jež zachycuje i významné okamžiky koncertu konaného o deset let později, tedy k 75. výročí, jež uspořádal krúžek v divadle Reduta.

Oslavy 85. výročí krúžku byly pojaty trochu jinak. Krúžek měl 13. listopadu 1993 na celý den pronajatý Dům techniky na brněnském Výstavišti, tedy tam, kde dodnes pořádá své plesy, a šlo vlastně o jakési spontánní setkání krúžkařů. V dopoledních hodinách se v rámci tohoto pamětnického setkání uskutečnilo i symposium o historii krúžku a vůbec spolkového folklórního dění na Moravě, na němž zazněly jak příspěvky pamětnické, tak historicky sumarizující. Ty pak byly zveřejněny ve druhé publikaci, duchem a grafickou

úpravou navazující na první krúžkařskou historii, pojmenované příznačně: *Slovácký krúžek v Brně. 85 let.*

I své 95. výročí krúžek oslavil velkolepě. V Besedním domě se 21. listopadu 2003 uskutečnilo krúžkařsky dlouhé, více než tříhodinové vystoupení nazvané *Modloslužebníci*, v němž se vystřídaly jak krúžkařské legendy, tak recentní tanečníci i děti ze Slovácku. Premiéru na vystoupení mělo i stejnojmenné CD, sestavené z archivních nahrávek krúžku, z nichž nejstarší pocházela z roku 1936. Ostatně, toto CD je stále k dispozici, a nemělo by chybět v domácnosti žádného krúžkaře. Další brožura (doplněná o zmiňované CD), vydaná při této příležitosti, v níž je mj. obsažen text mapující hudební vývoj krúžku a také několik prací ze symposia před deseti lety, které autoři poslali až po uzávěrce předcházející knížečky a museli si tak počkat na vydání deset let, tak počet historických krúžkařských na sebe navazujících publikací rozšířila na magickou trojku (samozřejmě, ke kulaté stovce vyšla „*Storočenka*“ vydaná Z. Fajbusem, nicméně v tomto příspěvku se zabýváme pouze „pětkovými“ výročími)...

Z této stručné historie tedy vyplývá, že krúžek nemohl pominout ani své 105. výročí. Rozhodli jsme se však tentokráte pro méně okázalou formu oslavy, bez tiskovin a speciálního koncertu. K tomu mohla nejlépe posloužit rozšířená beseda u cimbálu. I kvůli tradici bylo nezbytné dodržet listopadový termín, a tak krúžkařské přípravy směřovaly ke středě 20. listopadu. Strategie byla jasná – představí se všechny složky souboru pásmy, které by měly být „pamětnické“, a na představení naváže beseda u cimbálu. Vedoucí jednotlivých krúžkařských složek pak skutečně vybrali výstupy, jež kdysi připravili choreograf, dlouholetý vedoucí taneční skupiny krúžku a zasloužilý starosta Jan Miroslav Krist, zakladatel mužského sboru krúžku Antonín Bartošík a nezapomenutelná zpěvačka Justina Konečná. Zapomenout jsme ovšem nemohli na největší složku krúžku – Slováček – se všemi jeho odděleními. Nu a hned bylo zřejmé, že sál Kulturního domu Rubín nebude schopen příliv návštěvníků pojmout.

Proto musel být pořad večera rozdělen do dvou částí – v první, od 18 hodin, vystupoval Slováček, v druhé, od 20 hodin, pak dospělí krúžkaři. A tak se stalo, že sál Rubínu byl vyprodán hned dvakrát. Při vystoupení Slováčku by snad nepropadla ani ta pověstná jehla. Děcka zpívala a tančila „jak o dušu“ a dokázala udržet pozornost diváků celou hodinu. Kdyby tak alespoň část dětí, které se ve vystoupení představily, ve Slováčku dorostly a kontinuálně přešly do „dospělého“ krúžku, nemuseli bychom mít o další osud krúžkařského souboru obavy...

Hodně diváků po vystoupení Slováčku odešlo, protože museli doprovodit děti „do hajan“, a do sálu se tak mohli vmáchnout další návštěvníci, včetně delegací obou bratrských krúžků v čele se starosty Mirkem Říhou a Petrem Fajkusem. Vystoupení dětí nabudilo i některé jindy třeba i mírně letargické krúžkaře tak, že si výroční vystoupení vysloveně užívali. Zejména tanečníci se překonávali a tančili „jak o partesu“. Příznivou shodou okolností se také stalo, že celkovou atmosféru výroční besedy zachytil režisér a kameraman v jedné osobě Karel Špalek, který připravoval televizní dokument o slováckých krúžcích z Prahy, Brna a Bratislavy do pořadu Folklorika. Když jsem viděl tohoto zkušeného profesionála, jenž má folklórní dění nejen na Moravě v malíčku, zcela nadšeného s tím, že musí o našem krúžku natočit celovečerní dokument, začalo mně být jasné, že se nám to „výročí“ vydařilo. K tomuto pocitu přispěla i následná beseda s „trvale obsazeným parketem“. Ne že by vše proběhlo bez zádrhelů, ale jak trefně zhodnotil Bruno Vognič ve *Vědomosti* pražského krúžku (z jehož pera je také výše zmíněný postřeh o průběhu besedy), šlo o „milé neformální setkání přátel, kteří si přišli zavzpomínat“ (*Co nového u přátel*, *Vědomost'* 49, únor 2014, s. 29). Pravda, mnozí z tanečníků, kteří přišli do krúžku teprve nedávno, a zejména pak děti ze Slováčku, ještě pokud jde o krúžek vzpomínat nemají příliš na co, nicméně doufám, že se jim tento večer vryl do paměti a přispěl tak k vědomí toho, že jsou součástí spolku, který ve folklórním dění na Moravě něco znamenal a doufám, že stále ještě

znamená. Ostatně, vyprodaný Slovácký ples i vynikající atmosféra několika posledních besed u cimbalu, včetně té vánoční, mi snad dává za pravdu.

Václav Štěpánek

*Starosta V. Štěpánek s šéfredaktorkou J. Lacinovou přejí čtenářům
úspěšný folklórní rok 2014*

Přehled akcí Slováckého krúžku a Slováčku v roce 2013

- 6.1. Vánoční koncert všech složek dospělých i Slováčku u sv. Augustina v Brně
- 16.1. Beseda u cimbálu. Před besedou proběhla členská schůzka.
- 20. - 22.1. Tradiční lyžařské soustředění některých členů Slováckého krúžku
- 2.2. 63. tradiční Slovácký ples v Kongresovém centru Veletrhů Brno
- 5.2. Účast mužského sboru a tanečnicků na brněnském Fašanku
- 11.2. Fašanky ve Slováckém krúžku v Rubínu
- 18.2. Výuka danaje na Charbulově ul. Vedl Miroslav Stanislav
- 23.2. Účast na Moravském plesu v národním domě v Praze na Smíchově
- 25.2. Výuka kopaničářského čardáše na Charbulově ul. Vedla Lucka D' Ambrosová
- 27.2. Maškarní bál Slováčku ve středisku LATA, Brno
- 2.3. Vítání občánků dětmi Slováčku – ÚMČ Brno Bystrc
- 4.3. Výuka sedlácké z Dolního Němčí na Charbulově ul. Vedl Jiří Miloš
- 11.3. Výuka tance straňanská ze Strání na Charbulově ul. Vedla Lucka D' Ambrosová
- 18.3. Výuka hornácké sedlácké na Charbulově ul. Vedl Zdeněk Fajbus
- 24.3. Účast ženského a mužského sboru na „Jarním zpívání v Kyjově „.
- 25.3. Opakování danaje na Charbulově ul. Vedli členové ze souboru Žerotín
- 20.3. Beseda ve Slováckém krúžku spojená s 13. Oharkovým šmakem v Rubínu

- 8.4. Výuka kyjovské skočné na Charbulově ul. Vedl Zdeněk Šebesta
- 15.4. Výuka tanců z Kopanic na Charbulově ul. Vedli členové souboru Světlovánek
- 17.4. Účast Slováčku na přehlídce dětských folklorních souborů Jundrovská vonička v Brně
- 20.4. Účast na Celostátní přehlídce dětských folklorních souborů, Brno
- 23.4. Účast na soutěži dětských lidových zpěváků Černovický zpěváček 2013, Brno
- 23.4. Účast Slováčku na velikonočním jarmarku na Náměstí Svobody v Brně
- 27.4. Návštěva nejstaršího žijícího krúžkaře - Oldřicha Krejčího (99 let) v Kyjově
- 29.4. Výuka tanců z Podluží na Charbulově ul. Vedl Zdeněk Bravenec
- 6.5. Výuka tanců z Luhačovského Zálesí na Charbulově ul. Vedl Jaroslav Šuráň
- 17.4. Beseda u cimbálu spojená s 13. tradičním koštem vína v Rubínu
- 15.5. Beseda u cimbálu. v Rubínu, hostem večera byl soubor Šafrán z Brna
- 25.- 26.5. Dvoudenní výlet Slováčku za poznáním národopisné oblasti Horňácko
- 5.6. Účast členů krúžku na Zpívání v Dolních Dunajovicích
- 8.6. Celosouborové vystoupení Slováčku na dni CVČ Lužánky, Brno
- 19.6. Beseda u cimbálu v Rubínu
- 22.6. Účast tanečníků a muziky Slováckého krúžku v Brně na Horáckém folklorním dnu v Dalešicích.
- 21.- 27.7. Účast ženského sboru na prázdninovém putování v Tatrách (cca 11 osob)
- 10. – 16.8. Týdenní soustředění Slováčku v Těchově u Blanska

- 31.8. – 1.9. Vystoupení Slováčku na XXIV. MFF v Brně
- 7.9. Účast ženského sboru na hodech DS Věstonická v Brně
- 14.9. Účast ženského sboru na oslavách 230. výročí založení obce Kratochvilka
14. – 15.9. Účast Slováčku na soutěžní přehlídce lidových muzik „Střípky J.Juráška v Brně
- 21.9. Vystoupení Slováčku na hodech v Čebíně
- 25.9. Beseda u cimbálu v Rubínu. Hostem večera byla cimbálová muzika Pajtáš.
- 19.10. Vystoupení Slováčku na hodech v Lukovanech
- 19.10. Tradiční každoroční setkání tří krúžků na Velehradě a v Huštěnovicích za účasti TV natáčející pořad pro vysílání Folklorika
- 30.10. Beseda u cimbálu spojená s XXX. Havelskými hody v Rubínu.
- 8.11. Vystoupení cimbálové muziky Slováčku na Svatomartinské huse v Lukovanech
- 9.11. Vítání občánků dětmi Slováčku – ÚMČ Brno, Bystře
- 20.11. Slavnostní beseda Slováckého krúžku v Brně spojená s oslavami 105. výročí založení krúžku za aktivní účasti všech složek, včetně 85 členů dětského souboru Slováček.
- 4.12. Mikulášská besídka pro rodiče členů Slováčku, LATA Brno
- 4.12. Mikulášská beseda Slováckého krúžku v kulturním zařízení UO Brno
- 8.12. Tradiční zpívání ženského sboru ve „Skleněnce“ v Březině u Tišnova.
- 12.12. Vánoční koncert Slováckého krúžku a Slováčku v Heršpicích u Slavkova
- 17.12. Vánoční koncert Slováckého krúžku a Slováčku v Rubínu, Brno Žabovřesky

- 20.12. Zpívání mužského a ženského sboru na vánoční besedě
Májku na Charbulově ulici
- 31.12. Tradiční Silvestrovské putování členů krúžku z Dolních
Kounic do Mělčan.

Společenská kronika

Poděkování dárcům do tomboly

Jménem organizátorů letošního plesu bych touto cestou chtěla poděkovat všem dárcům cen do plesové tomboly, kteří tak přispěli k celkovému, a to nejen finančnímu úspěchu celého večera. Byli to: Lucie D'Ambrosová, Pavla D'Ambrosová, Miloš Benda, Zdeněk Bravenec, manželé Brešovi, Lad'a Bulíček, Veronika Divišová, Josef Dokoupil, Jožka Donné, manželé Dostálovi, manželé Emmerovi, Ujo Fajo, Martin Ficker, Anna Formánková, Mirek Hebron, Jara Homola, Martin Horký, Jana Hůsková Marie Charuzová, Alena Janíková, Yvona Janošíková, Jakub Juriga, manželé Klímovi, Eva Kolaříková, Lucie Konečná, Pavla Konečná, Roman Krejčí, Zdena Kristová, manželé Kroulíkovi (oba bratři s manželkami), manželé Kubínovi, Jožka Kučera, Vladimír Kučera, Jana Kúrová, Jiřina Lacinová, manželé Linhartovi, manželé Macháčkovi, Tereza Matějová, Jeník Moštěk, Romana Ningerová, Bohunka Pavlíková, manželé Pazourkovi, Martina Pitnerová, Pavla Podzimná, Eva a Pavel Rampulovi, Žeňa Rosenbergová, Jana Rosí, Pavlína Sedláčková, Jiří Saul, Miroslav Stanislav, Josef Sýkora, Blažena Šmídová, manželé Štempelovi, Jan Tolar, Iveta Turková, manželé Uherkovi, Jara Ungermann, Rostislav Viktorin, Luboš Vylam a společnosti Agrolip, Těsnění Pokorný a Nakladatelství Šalé Boskovice. Speciální dík si jistě za svůj neobyčejně štědrý a voňavý dar zaslouží výrobní masa a masných výrobků Hadač a Zapletal z Rosic.

Zvláštní poděkování tradičně patří Romanu Krejčímu a Ujovi Fajovi, kteří jednotlivé ceny očím hostů nachystali tak, aby nad koupí losu váhal málokdo. Roman Krejčí pak hlídání a rozdělování konečných 256 cen mezi šťastné výherce obětoval velkou část večera. Velmi děkuji vám všem.

Jana Kubínová

*

Jubilanti -3.-6./2014

Březen	Žajdlík	Miroslav	75
Květen	Krejčí	Oldřich	100
Červen	Ing. Janíková	Alena	50
	Hladilová	Hana	70
	Veselá	Zdeňka	75

Blahopřejeme!

*

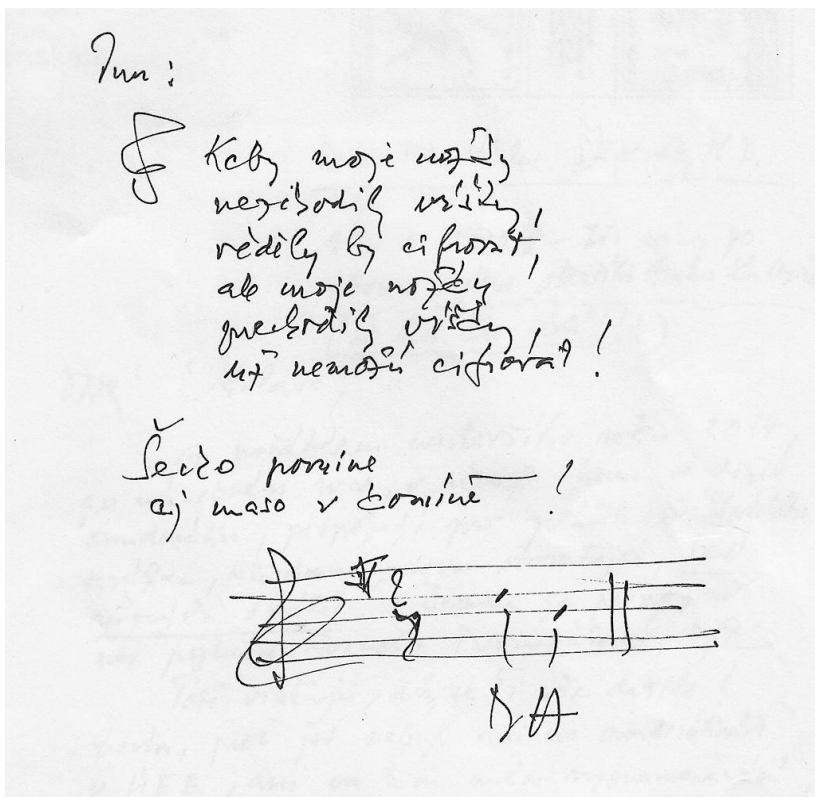
Čestné členství Slováckého krúžku v Brně pro profesora Dušana Holého

Václav Štěpánek

Na besedě u cimbálu 24. dubna, která bude mj. obohacena koštem ovocných pálenek v režii naší chasy, bude krúžkařská veřejnost svědkem vzácné a mimořádné události. Čestné členství krúžku bude uděleno mimořádné osobnosti – etnologu evropského věhlasu, ale zároveň i nositeli tradic svého rodného Horňácka, zpěvákovi – a jak vždy hrdě zdůrazňuje, dříve i vynikajícímu tanečníkovi – prof. PhDr. Dušanu Holému, DrSc., jenž návrh výboru na udělení čestného členství s radostí přijal. Dušan byl v padesátých letech minulého století spolu se svým zesnulým již bratrem Lubošem aktivním členem krúžku. Ke krúžku se ale vždy hlásil i poté, co se již jeho dění neúčastnil tak aktivně, a i v poslední době býval hostem našich besed a jednou dokonce i vánočního vystoupení. Nedávno, nedlouho poté, co jsme se domluvili na termínu předání čestného členství, poslal Dušan Holý krúžku velkou obálku s nejrůznějšími dokumenty. Na obálce stálo věnování: *Pro přátele z brněnského Slováckého krúžku*. V obálce byl mj. jeho článek o bratru Lubošovi, medailon, který napsal k loňským Dušanovým osmdesátinám jeho přítel, profesor Miloš Štědroň, nekrolog, jenž věnoval svému milovanému příteli a také čestnému členu našeho krúžku Antonínu Bartošíkovi, krásný fotografický dokument s rozfázovanými odzemitkovými a verbuňkovými ciframi v podání loňského jubilanta s douškou: „*Tož takhle jsem kdysi tancovával i já ve Slováckém krúžku*“ a několik dalších tiskovin, které budou uloženy a k dispozici v krúžkařském archivu. Zvláště pak mi Dušan předal zpěvníček *Horňácké písničky ke koštu vína* (Lipov 1976), jež sám sestavil a jenž je tvořen faksimilemi jeho sběratelských zápisů. Věnoval jej kdysi právě Antonínu Bartošíkovi (*Milému Tonečkovi upřímně Dušan, 21. 12. 76*). Pod tímto věnováním stojí nová dedikace z 12. 2. 2014: „*Po Tondově úmrtí mi tuto malou sbírečku vrátila jeho manželka Zdenka. Václave, starosto brněnského krúžku,*

přijmi ji! DH.“ Na přebalu sbírky pak je na bílém papírku ještě napsána douška: *Předávám! Tonečkem Bartošíkem bylo hojně užíváno.* A skutečně, zpěvníček je „osahán“ jako starý kancionál z javornického evangelického kostela...

K tomu všemu připojil Dušan dopis. Víceméně osobní, nicméně o jednu jeho část bych se chtěl s krúžkaři podělit. Je to i graficky natolik výjimečná věc, že ji v Krúžkozoru přetiskujeme níže jako faksimili...

*

Růžena Krčmařová (1943 – 2013)

Helena Beránková

V prosinci minulého roku zemřela ve věku 70 let paní Růžena Krčmařová – mnozí krůžkaři ji znali osobně, další se jistě setkali s její výtvarnou tvorbou.

Výtvarnice Růžena Krčmařová – a také členka a příznicyně brněnského Slovákckého krůžku – se narodila ve Velkých Pavlovicích, dětství prožila v Moravské Nové Vsi. I když jejím snem bylo studium výtvarného umění, z praktických a pragmatických důvodů nakonec vystudovala oděvní návrhářství v Prostějově. Manželovo zaměstnání ji potom zavedlo na řadu let na Slovensko, kde působila jako pedagog; na Moravu se vrátila v polovině devadesátých let 20. století a od té doby žila a tvořila v Moravských Bránicích.

Dětství prožité ve venkovském prostředí a odborné vzdělání v oděvní tvorbě v kombinaci s pozorovacím a výtvarným talentem vyústilo v téměř monotematickou tvorbu: Růžena Krčmařová kreslila tanečnický a zpěváky, hudebníky a vypravěče, se kterými se setkávala při tradičních příležitostech i na folklórních festivalech. Vytvořila stovky kreseb a akvarelů, které bylo možné shlédnout na desítkách samostatných i společných výstav a je zastoupena v soukromých i institucionálních sbírkách.

Růžena Krčmařová nekreslila dokument, ale výtvarnou zkratkou vždy své postavy pevně ukotvila v regionu či lokalitě, odkud pocházely; ba dokázala postihnout i individuální rysy známých folklórních interpretů, nikoliv však v portrétu, ale v pohybech a gestech. Volnou tvorbu Růžena Krčmařová doplnila i propagační grafikou (loga a plakáty souborů a folklórních festivalů, omalovánky, přebaly hudebních nosičů nebo pozvánky – mj. i na ples Slovákckého krůžku).

Růženu Krčmařovou lze zařadit mezi ty autory, které přitahoval svět lidové hudby a tance natolik, že se jim stal téměř výhradním inspiračním zdrojem. Kresebná pozůstalost této výtvarnice, sestávající z desítek skicářů, dokumentuje její zdroje, intence a výtvarné

Slovácký krúžek v Brně

postupy a byla jejím synem svěřena do sbírek Etnografického ústavu Moravského zemského muzea a Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici.

K inspiraci (aj poučení)

Malý průvodce velkými dějinami "KRÚŽKOZORU" - občasníku Slováckého krúžku v Brně.

Zdeněk Fajbus

Na jaře osmaosmdesátého roku minulého století natolik roztály ledy politických poměrů, že kupodivu, vedení Klubu železničářů v Brně, se nepostavilo rezolutně odmítavě ke skromnému požadavku výborů Slováckého krúžku na zapůjčení jediného možného v té době rozmnožovacího přístroje - cyklostylu, na kterém jsme chtěli tisknout a rozmnožovat vlastní časopis.

Věc v tuhém husákovském režimu, kdy samizdaty se propisovaly po domácnostech v maximálně 10 průklepech jinak zhola naprosto nemožná...

Iniciátor krúžkové tiskoviny, umělecký vedoucí souboru a starosta Slováckého krúžku J.M.Krist, zřejmě věděl, jak a kam se obrátit, aby se věc zdařila.

A tak jsme se na jarních výborech přeli, diskutovali o náplni, rozsahu, periodičnosti a hlavně o názvu našeho časopisu.

Nakonec zvítězil název KRÚŽKOZOR, a to po vzoru již kdysi dávno vycházejícího pražského SVĚTOZORU, jehož první číslo vyšlo 13. července 1867. Technika množení na cyklostylu byla pro nás velice zajímavá. Obdrželi jsme od vedení klubu minimální odpocítaný a hlavně registrovaný počet tiskařských blan, na které se na psacím stroji bez psací pásky prosekávala písmenka psaného textu. Na válec začerněný tiskařskou černí se upnula prosekaná blána a postupující barva se přenášela na silně dřevitý papír, kvalitou horší současného papíru toaletního.

Kontury obrázků či kresleného písma se na blány propichovaly speciálními rydly a kolečky. Obsluha CYKLOSTYLU, stroje, kte-

rý byl poháněn lidskou rukou pomocí kliky, kterou se točilo, byla vždy patřičně umazaná ... Ale což, hlavně, že se tisklo !

Vodovkami se provádělo kolorování titulní stránky.

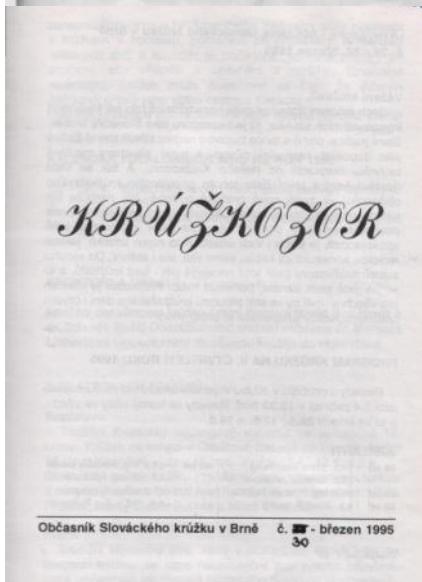
Bóže, jací jsme to byli odvážní průkopníci!

Od prvního čísla, které vyšlo v květnu 1988, až do čísla 28 v prosinci 1994 byl KRÚŽKOZOR cyklostylovaný. Titulní listy prvních dvou Krúžkozorů byly taktéž cyklostylované. Ale od čísla 3 do čísla 11 byl titulní list již tisknutý se stylisovanou postavou hornáckého páru dle vyfotografovaných tanečníků - Jirky Sysla a Hany Vítkové.

Přišla sametová revoluce, a ta nám odvála možnosti dalšího tisku titulní stránky.

A tak jsme opět použili cyklostyl pro titulní stránky od čísla 12 do čísla 21.

Krúžkozory 22 až 28 (prosinec 1994), které byly ještě cyklostylované, jsme však již vylepšili svépomocným černým tiskem stejného motivu s postavami tanečního páru na žlutém papíru. Za povšimnutí stojí levý spodní okraj, kde jsme použili liniovou kresbu

panoramatu Špilberku a Petrova. Byla to úlitba našemu potenciálněmu sponzoru - Magistrátu města Brna.

Číslem 28 končí Krúžkozory ve formátu A4. Dále již jsme přešli, a to až do současnosti, na formát menší - A5, které nebyl cyklostylový, ale již tištěný.

Tento Krúžkozor nese označení číslem 30. Nevím už, jakým řízením Božím vypadlo číslo pořadové 29. Ale je tomu tak, že k tomuto číslu nebyl vydán Krúžkozor. Toto moje zjištění potvrzuje skutečnost, že číslo 30 vyšlo v březnu 1995.

Krúžkozory tohoto typu byly vydány pouze čtyři a byly, jak výše uvedeno, již tištěné. Číslo 35 bylo vydáno v prosinci 1995. Současně s nimi byla ukončena redakční činnost Václava Štěpánka, který stál již u zrodu našeho občasníku jako odpovědný redaktor.

Na jeho pozici nastoupil Jiří Raštica, se kterým přišla i nová úprava titulní stránky Krúžkozoru.

Jirka byl již tehdy zdatný "ajťák" a pohrál si i s tvorbou krúžkového loga, které jsme také pak nadále používali na potisk našich triček

při spanilých jízdách po evropských folklorních festivalech.

Byla použita fotografie našich dvou nezapomenutelných tanečníků Petra Vozára a Jitky Janíčkové, jež se také stala předlohou zvacího plakátu na folklorní festival Rio '89 v portugalském Barcelhos, který proběhl ve dnech 23.6 - 25.6.1989, jehož jsme se úspěšně také zúčastnili. Krúžkozory tohoto typu vycházely od čísla 35 v prosinci 1995 do čísla 49 v říjnu 1999.

Jubilejní Krúžkozor - číslo 50 - vyšel v prosinci 1999 a jeho obal byl již barevný. Na titulní stránce jsou na fotografiích v pořadí zleva členové Slovického krúžku v Brně:

Jiřina Veškrnová, roz. Klimšová, zpěvačka z let 1936-43, Jan Miroslav Krist, tanečník šedesátých let a pozdější umělecký vedoucí a starosta krúžku (1987-1998) a Boženka Šebetovská, roz. Králová, vynikající zpěvačka, nazývaná "Slaviček z Podluží". Zadní strana obalu nese logo tehdejšího pro nás velmi štědrého sponzora JmE - Jihomoravské Energetika a.s. A také fotografie Josefa Trumpeše, tanečníka ze

čtyřicátých let, legendárního krúžkaře Františka Hasila, řečeného "Ňancka" a kresbu vynikajícího folkloristy a všestranného muzikanta - Jaromíra Běhunka.

Tyto Krúžkozory končí v červnu 2005 číslem 68 a nastává období, kdy jsou od čísla 69 v roce 2005 vydávány v tvrdém obalu světle béžové barvy s kresbami našeho krúžkového výtvarníka - keramika Jaroslava Homoly. Titulní stránku zdobí nové logo krúžku ve tvaru houslí a jsou na nich věrně svým keramickým vzorům vykresleni

zpěváci ze tří regionů Moravského Slovácka. Na zadní straně obálky je postava pěkně zakulaceného hrajícího primáše. Vnitřní strany obálek jsou vyhrazeny barevným fotografiím ze života Slováckého krúžku.

Dlužno uvést, že od čísla 67 do čísla 83 se staral o redakci Krúžkozoru po Jiřím Rašticovi neméně úspěšně Václav Linhart. A to postupně s pomocí Karla Maňase, zpěváka krúžku a Romana Krejčího, tanečníka krúžku.

Od čísla 84 až do současnosti se ujala redakce Krúžkozoru zpěvačka krúžku Jiřina Lacinová, ke které se záhy obětavě přidal s hlavně technickou výpomocí organizační vedoucí mužského sboru Mirek Dostál.

Zjišťuji, že záznamy ve Fajově kronice Slováckého krúžku v Brně, které dosáhly k dnešnímu dni, kdy píši tyto poznámky (27.1.2014), stránky 4.267, jsou fakt užitečné. Toť tedy vše.

(© Ujo Fajo)

K 95. výročí narození Boženy Šebetovské – mé vzpomínky

B.Pavlíková

Tento svůj příspěvek jsem chtěla věnovat hlavně Božence Šebetovské - 6. ledna 2014 by oslavila 95. narozeniny.

Čím víc jsem se nořila do minulosti, tím víc jsem cítila nutnost zasadit své vyprávění do atmosféry doby, ve které se vše odehrávalo.

Konec 40. let a 50. léta 20. století byly dobou Akčních výborů KSČ, které rozhodovaly o nás bez nás a jejich verdikt byl vždy konečný. Žádná odvolání nepomohla, myslím, že nebyla ani čtena, a byla házena přímo do koše. Akční výbory zasahovaly do kompetence škol, úřadů, spolků, vydávaly zákazy činnosti různých spolků, atd.

Byly také dobou násilného vytváření jednotných zemědělských družstev a dobou pracovních brigád. Chodili jsme s notýsky a s hráběmi, rýči nebo pytli na odpadky a do notýsků nám bylo zaznamenáno, kolik hodin a kde jsme pracovali. Když jsme přišli s nějakou žádostí na úřad, předkládali jsme tyto notýsky. Ale nebýt brigád, jak bych se mohla já, nic moc zpěvačka, octnout po boku Boženy Šebetovské?

Na začátku Kounicovy ulice (tehdy Leninovy) stával tenkrát Učitelský dům. Scházivali jsme se v něm my, kantoři, debatovali jsme, vyměňovali jsme si zkušenosti, ale také pívali a tancovali.

Jednou se na dveřích objevila cedule s hlavičkou Závodního klubu ROH Městského národního výboru v Brně s textem: Vznikající Slovácký soubor přijímá do svých řad milovníky slováckých písní a tanců, nejlépe dvojice. Neváhali jsme s Milošem ani chvíli a přihlásili se. Hlavním vedoucím byl strýc Běhůnek. Hrál na cimbál a v jeho muzice primoval František Lachmann, na housle hráli bratři Eda a Bruno Fiedlerovi, basáčkem byl Antonín Procházka. Organizačním vedoucím byl Janek Pohanka, pomáhala mu jeho žena Maruška. Pohankovi vedli i nácvik tanců. Zpěvy hlídal strýc

Běhůnek. Jakmile mu nezněl nějaký tón, přerušil zpěv, udeřil paličkou na strunu a jeden každý jsme museli tón zazpívat.

Tak jsme pilovali a nacvičovali, až jednoho dne nám strýc Běhůnek sdělil, že budeme jezdit s naším nacvičeným programem na kulturní brigády, jejichž protagonisty kromě jeho cimbálky budou Boženka Šebetovská a vypravěč Zdeněk Galuška. Strýc Běhůnek dobře věděl, že kulturní brigádou nazývá vlastně estrádu. Slovo brigáda však otevíralo dveře a příslušná povolovací razítka se pohybovala rychleji.

Zaradovala jsem se, že budu Boženku slyšet přímo, nejen prostřednictvím rozhlasu, a že svůj idol také poznám osobně. Boženka byla kouzelně krásná, stejně jako její hlas. Vy, starší krúžkaři, si ji jistě pamatujete, její krása a její zpěv se nedají zapomenout.

Tak jsme jezdili po vlastech českých, v autobuse bývalo veselo, zpívalo se, Miloš si víc pamatoval nápěv, já zase slova. Doma jsme to poskládali, a já s pomocí klavíru zapisovala písničky (slova i noty) do sešitu. Za pár roků jsme mohli s Milošem zpívat nepřetržitě čtyři hodiny a ještě jsme všechno nevyzpívali.

Při vystoupeních zpívala Boženka ve svém krásném podlužáckém kroji, nad vysokým čelem měla do pravidelných obloučků zapletené vlasy, na hlavě rožky, v rukou vždy bílý krajkový šáteček. Muzika hrála v třaslavicích, strýc Běhůnek míval na hlavě beraničku. Zdeněk Galuška měl svůj kroj. My, chasa, jsme byli oblečeni různě. Děvčatům zakoupil ZK velické kroje s turáněm, nám se však víc líbily šatky, a tak jsme si je postupně opatřovaly, přestože jejich vázání bylo daleko složitější než nasadit si turáň. Já jsem si svou šatku vyšíla podle ornamentů na zapůjčených rukávcích a také jsem si podle nich uháčkovala krajku. Mužských hornáckých krojů nakoupil ZK málo, proto někteří vystupovali ve svých krojích nebo v třaslavicích. Třaslavice jsem Milošovi ušila, také jsem mu ušila košilku a vyšíla červeným podlužáckým vzorem, protože Miloš, přestože je Brňák, se vždy považoval za Podlužáka. Pro všechny členy souboru zakoupil ZK holínky.

Na jednotlivých vystoupeních Boženka své písně obměňovala, vždy po domluvě se strýcem Běhůnkem. Nejraději jsem od ní slychala Zazpívaj slavičku, Z jedné strany hája, Červená růžičko a Svítí měsíc nad našim huménkem. Stávala jsem mezi kulisami a poslouchala. Její písně jsem si zapisovala. Po jejím zpěvu lidé vždy dlouho tleskali a volávali začátky písní, které by ještě chtěli slyšet, např. Tulipán, tulipán.

Vyprávěnky strýce Galušky - stařečka Pagáča - bývaly také velmi úspěšné. Byly veselé a některá jeho vtipná přirovnání žijí dodnes.

Po našem závěrečném zpěvu, kdy Boženka vždy stála uprostřed nás, chasy, ještě lidé skandovali "Boženko, Boženko" a chtěli přidavek.

Foto: z archívu B. Pavlíkové - 2. zprava, B. Šebetovská 3. zprava

Jednou Boženka navrhla, že si budeme tykat. Asi viditelně jsem sebou trhla, a Boženka, která vždy vystupovala velmi skromně, si to vyložila po svém a pravila: "Nojo, paní učitelka." Vzchopila jsem se a vysvětlila jí, že je to právě naopak. Jak já, začínající kantůrčice, ještě navíc tenkrát velmi ostýchavá, bych si mohla tykat s někým, jako je ona, která už měla za sebou řadu vystoupení a úspěchů. Boženka se tomu smála. Pravila, že hlas má od Pána Boha, a jinak že chodila jen do měšťanky a pak až hodně později do rodinné školy. Do té chodila i proto, aby byla z dosahu tatíčka, který jí pořád sháněl bohaté ženichy. Ona pak ve 23 letech poznala svého Bedřicha, zahleděli se do sebe, a v roce 1943 se vzali. A tak jsme si potykaly.

Moc mě zajímalo, jak se Boženka z Lanžhota dostala ke zpěvu v rozhlasu. Vyprávěla mi, že byla členkou TJ Orel, a ta že občas pořádala nějaké besedy, na kterých sice většinou zpívali chlapi, ale i ona tam zpívala sólo. Její zpěv vešel do povědomí lidí a asi na něčí radu zajel její tatíček do rozhlasu v Brně a vše domluvil. Boženka mi popsala, jak jela s mamičkou do Brna, bylo jí tenkrát 15 roků, zpívala panu režisérovi a ještě dalším, a ti ji pak postavili před mikrofon. Řekli, že se má představit a povědět, odkud je, a začít zpívat. Zpívala dvě písničky, jednu z nich si pamatuji. Byla to krásná vrtěná Išla bych já do kostela. Tuto píseň jsme měli my, chasa, v programu. Potom ještě podle jejího vyprávění zpívala Boženka v rozhlasu s nějakým zpěvákem v jednoduché hře, kde On byl bohatý synek, Ona chudobná dívčina a jeho rodiče jim bránili. Vše se přímo vysílalo. Na cimbál je doprovázel pan učitel ze Staré Břeclavi, Josef Kobzík. Potud Boženčino vzpomínání.

Někdy jsme o přestávkách "vařily" a Boženka prohlásila, že ze všech jídel mají ona i její muž nejraději řízky. Dělá je každou neděli a když zbytek po obědě nese do spíže, jeden řízek ještě cestou sní.

Jednou jsme zavítali s naší kulturní brigádou do Boženčina rodného Lanžhota. Bylo to asi v masopustě, protože mamička

Králová nasmažila vrchovatou mísu koblih a připravila hrnec svařeného vína. Najednou Boženka šelmovsky mrkla a pravila, že nám ukáže něco, co jsme ještě neviděli. Jestli chceme, abychom šli s ní. Zavedla nás do dvora k prasečímu chlívku a co bylo v něm, to jsem skutečně nikdy neviděla ani předtím ani potom. Prase mělo krátké nožky, ale tělo bylo spíš kulaté a hřbet mu přečníval nad okraj chlívka. Boženka sdělila, že pro takový druh prasete jezdí tatíček až dodaleka a že jsou z něho ty nejlepší řízky. Pak Boženka zavelela své obvyklé "Děvčata, dime, dime", což byl pokyn k oblékání do krojů. Z Lanžhota jsme se tenkrát vrátili hodně po půlnoci. Vystoupení se protáhlo, Boženka byla vytleskávána a přidávala, strýc Galuška také. Byl to dlouhý nezapomenutelný večer.

Boženka zpívávala v rozhlase se členy našeho Slováckého souboru, nyní Šafránu, se členy našeho Slováckého krúžku, byla první zpěvačkou BROLNu, zpívala sóla i v duetech, doma i v zahraničí. Byla milována a stala se "Slavíčkem Podluží".

K oslavě 60 let Boženky Šebetovské uspořádal náš Slovácký krúžek ve středu 24.3.1979 slavnostní besedu. Byly na ní významné osobnosti z veřejného i folklórního světa, byli tam přátelé i známí. Hrálo se a zpívalo, ale já jsem tehdy ležela v nemocnici.

V dubnu 1982 šla Boženka na obyčejnou operaci žlučníku, ale najednou se jako blesk roznesla zpráva, že 13. dubna 1982 Boženka zemřela.

Bustu Boženky Šebetovské najdeme na budově Českého rozhlasu. Dodnes se malí zpěváčci z Podluží setkávají na soutěžní přehlídce "O malovaný tulipán Boženy Šebetovské".

Boženka v roce 1934 v rozhlase v Brně.

Fr.Kašník (se spoluúčastí Z.Fajbuse a R.Viktorina)

Jako krátká epizoda se v Boženčině životě ukáže, ale kupodivu k prospěchu Boženky jako budoucí zpěvačky, syn břeclavského lékaře žida Khona. Ten se nějak doslechl o Boženčině pěveckém fenoménu. Povolal si ji, aby ji slyšel. Uchvátila ho krásou i hlasem. Asi to byl on, kdo zprostředkoval její slyšení v brněnském rozhlase.

Náš tatíček dojeli z Lanžhota do Brna do rozhlasu a řekli - mám doma céru a ta zpívá - a oni na to: tak nám ju doved'te ...

"Tak sme sa s mamičkú vydaly do Brna. To víš, zapletená na canglíčky, v kacabajce, střevice a na hlavě hedbávný šátek: jak sa říká s černú hlavú. Velica mňa fotografovali. Zazpívala sem panu režisérovi J. Bezdíčkovi a panu doktorovi K. Vetterlovi. Chceli po mně pěsničky, a že pak K. Robuš, rodák z Lužic, napíše pro mňa pásmo „Ten lanžocký mlýn“. Zpívala sem v něm aj hrála s Martinem - Malitem Šestákem. On byl jako synek z mlýna a já chudobná děvčica. Jeho rodiče nám bránili. No, byly to tenkrát nervy, poprvní před mikrofonem, a co bylo najhorší, že sa zpívalo přímo, bez nahrávaná na pásek. Bylo mi patnáct rokú. A abych nezapomněla, na cimbál nás doprovázeli pan učitel Josef Kobzík ze Starěj Břeclavi, výborný cimbalista a zpěvák...".

Od té doby začala Boženka Šebetovská - tehdy ještě Králová - zpívat v rozhlase. Dokládá to fotografie na titulní straně. O dva roky později - zřejmě na doporučení rozhlasu - natočila do Antologie Čs. akademie věd desku s písněmi z Podluží. Z ní je záznam č.1. Jiné snímky z těch dávných dob nejsou, i když Boženka jako členka Slováckého krúžku s jeho muzikou veřejně vystupovala a v brněnském rozhlase zpívala. Až v roce 1949 natočila v Praze na Mezinárodní výstavě rozhlasu (MEVRO) na folii zn. Thorens playbackem svůj vlastní dvojhlas. Na cimbál ji tu doprovází Jaromír Běhuněk, vedoucí muziky Slováckého krúžku v Brně. Jeho zásluhou se slovácká píseň

už ve 40. letech pevně uchytila ve vysílání Radiožurnálu a nebylo pořadu, v němž by Boženka Šebetovská nezpívala.

"Potom tých relací v rádiu přibývalo, zvláště se Slováckým krúžkem. Byly to aj Slovácké akademie, které krúžek pořádal zvláště za okupace. Také sem zpívala v bratislavském rádiu. Hned po válce utvořil pan Jaromír Běhuněk, cimbalista v Brně, Slovácký soubor. Natáčala sem s ním jak v rozhlase, tak zpívala na zájezdech. V roce 1951 pan Jaroslav Jurášek utvořil BROLN (Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů), za vydatné pomoci strýca Běhunka. Mne pozval jako první zpěvačku. Po mně přišli potom Dušan a Luboš Holý, Jožka Severin, Jarmila Šuláková a další a další."

A i tady byl Jaromír Běhuněk její stálou muzikantskou oporou a téměř výhradním upravovatelem písní. BROLNu prošlapávala Boženka v prvních letech cestu k posluchačům společně s Jožkou Severinem, s nímž vytvořila nesmírně populární dvojici. Písně jako "Stokrát sem sa zarákala", "Červená rúzičko, proč sa nerozvíjáš"... dodnes z paměti posluchačů nevymizely. A jsou i tady. Boženka pro všechny, kdo ji znali a obdivovali, byla vždycky jen a jen Boženka. Tato drobnělina s její křehkou osobností dokonale ladila. Byla usměvavá, ale nijak řečná, jakoby všechna její hlasová energie sloužila pouze zpěvu. Její písně mají v sobě něhu, vzrušují i uklidňují. Jsou léčivé, ale žádný "dryák". Proto BOŽENKA.

Zvláštní osud. Zpěvačka, která od svých patnácti let až téměř do smrti v roce 1982 je převážnou částí své aktivity svázána s rozhlasem (byla tu dokonce v letech 1943 - 1946 zaměstnána jako administrativní pracovnice redakce hudebního vysílání) a jejíž všechny hudební nahrávky pořídil a vlastní Český rozhlas Brno, nedočkala se samostatného hudebního portrétu. Teprve vydané album její písně důstojně v celém rozsahu zveřejňuje. Na hudebních snímcích se s ní podílí řada muzikantských osobností, které uvádí registr.

Ve středu 24. ledna 1979 večer v 19 hodin v sále Závodního klubu Brno- Žabovřesky "U Ševčíků" uspořádal Slovácký krúžek

Sdruženého závodního klubu železničářů v Brně slavnostní krúžek u příležitosti životního jubilea (60 let) Boženky Šebetovské.

Poslechněme si, jak tuto slavnost viděla a zažila sama jubilantka. Píše :

"...bylo tam dost významných osobností z MNV, odboru kultury a z KNV města Brna. Přes dvěstěpadesát lidí. Byl to pro mňa nezapomenutelný večer."

Boženka nebyla "mluvná", jakoby všechna hlasová energie byla určena zpěvu. Bez reportážního mikrofónu však s ní bylo vždycky milé posedět a povykládat. Byla výborná kuchařka a štědrá hostitelka.

Začátkem dubna 1982 odchází Boženka Šebetovská do jedné brněnské nemocnice, údajně na operaci žlučníku. To bývá za normálních okolností jednoduchý zákrok. Proto potom to tak bolestné ustrnutí u bližních, přátelích i veřejnosti, když se rozletí zvěst, že 13. dubna 1982 Boženka Šebetovská, rozená Králová, "dozpívávala svůj krásný život".

Na konci minulého století, zásluhou lanžhotského obecního úřadu, je mramorová deska dvojhrabu opatřena jmény a daty Boženky a Bedřicha, a navíc se její součástí stává i menší mramorová destička s Boženčiným portrétem. Konečně u svých drahých a v důstojném uložení ...

Po smrti Boženky Šebetovské - Králové jsou na Podluží a v Lanžhotě pořádána různá vzpomínková kulturní pásma se zpěvy při

cimbálových muzikách, z nichž každoroční dětská pěvecká soutěž "O tulipán B. Šebetovské" se stala pořadem na počest Boženky tradiční.

Zásluhou Jaromíra Nečase, a s velkým pochopením Magistrátu města Brna, je na fasádě "Stadionu" na Kaunicově ulici umístěna na počest a na paměť Boženky plaketa.

Při jejím odhalení asistovali členové mužského sboru Slováckého krúžku v Brně.

Na počest a na paměť Boženky bylo vydáno CD, které nese 23 jejích nejlepších písní.

Vzpomínku na Boženku Šebetovskou sestavil z písemných podkladů Jaromíra Nečase, „Jožulky“ Uhra z Lanžhota a paní Věry Blažkové z Tvrdomic člen Slováckého krúžku František Kašník (který tímto pozdravuje všechny krúžkaře).

Interview s osobností

*Interview J. Lacinové s **Jiřím Plockem** (1961) - biochemik, hudebník, hudební vydavatel (GNOSIS Brno), hudební redaktor (ČRo Brno), publicista (Kulturní noviny)*

Jaký má folklor význam pro naši současnou společnost?

Folklor je spjat s vědomím osobní identity. Mám nějaké tradice (písně, rituály atd.), tedy někam patřím. K nějakému společenství, k nějaké zemi. Lidé ve

městech s dynamicky proměnlivou kulturou či takoví, kteří třeba od dětství hodně cestovali, odtrženi od tradice, svou identitu obtížně hledají.

Folklor je také prostor pro setkání různých lidí, kteří by se spolu normálně ani nemuseli potkat. Člověk ani nemusí umět zpívat ty lidové písně, stačí, když je prožívá spolu s ostatními. To je nádhera. A po takovém zážitku se také s těmi druhými mluví jinak, než když je potkáte jen na ulici, v obchodě nebo v práci.

Kam se ubírá?

Nevím. Třeba v hudbě: Melodie a texty tradičních písní inspirují současné muzikanty k různým novým podobám zpracování. Ale současně existuje protiváha - snaha o návrat k jedoduchosti, zemitosti. Třeba v oblasti Hornácka to máme jako na dlani - jeden pól je Musica Folklorica, druhý Mičkova muzika nebo mladí Kubíci. Kam to jde jako celek? Krásné je, že folklor není omezen jen na jednu podobu. Že se výrazově košatí, podle možností vnějších (například dostupnost hudebních nástrojů) nebo vnitřních (talent a tvořivost lidí). Ale to, co trvá, není vnější hudební podoba, nýbrž píseň jako čirá esence, která někoho oslovuje. To bude existovat stále.

Navíc, zcela jistě jsou také folklorem všechny písňové okruhy, i vzniklé nedávno, které spojují nějaká společenství (lidé si je spolu zpívají nebo hrají), které mají vztah k určitému způsobu života a rituálům. Tady mám na mysli například trampskou píseň. Tradice není konzerva, rozvíjí se, vznikají nové podoby a nikdo neví, kam to půjde. Ostatně jako člověk sám...

Co soudíte o "folklorismu"?

K folklorismu (mám na mysli tu oblast, které se zabývá starým tradičním venkovským folklorem) jsem měl zpočátku odstup, protože jsem přišel "odjinud". Z města a z jiných hudebních oblastí, které se tvořivě rozvíjely, spontánně a "nepoučeně", tak asi jako lidová píseň kdysi. Mám na mysli českou country, bluegrass, bigbít,

folk. Folklorismus, tedy vědomé a poučené uchopení folkloru, mi připadal akademický, lpící na nepodstatných věcech, na vnějších znacích (správný kroj do poslední nitky, textové zápisy do posledního slova, pečlivé opakování toho, co je vlastně už mrtvé atd.).

Nakonec po letech strávených v blízkosti strážnického festivalu, ale i v kontaktu s mnoha soubory, jsem vzal folklorismus na milost – a možná i on mě, haha. Je to vlastně svého druhu divadlo a divadlo může být také pěkné! Mít ducha. A nebo může být povrchní a nemít v sobě nic. Takže tak. Ve Strážnici chodím přes den po představeních, některá si užívám, z jiných odcházím záhy, ale stejně se nejvíc těším na noc, kdy píseň z těch - mnohdy i nesouborových - muzikantů a zpěváků tryská podle intuice, podle nálady, podle energie té chvíle.

Moravo, Moravo

Miroslav Hebron

Kdo se někdy zúčastnil Moravského plesu v Praze, jistě si vybaví zážitek ze slavnostního zahájení, kdy se společně zpívá píseň Moravo, Moravo, mnohými Moravany považovaná za moravskou hymnu. Přiznám se, že mě při této příležitosti mnohokrát napadlo, zda má kromě první sloky, která se zpívá na Moravském plese, ještě nějaké další a jak vůbec tato píseň vznikla, kde se vzala.

Když jsem se před časem probíral fotografiemi a starými pohlednicemi po „starej mamke“ mojí ženy (posílala je rodičům před I. světovou válkou z Pešti, kde jak říkala „robila na majolikách“, tj. v manufaktuře na obkladačky), upoutala moji pozornost kolorovaná pohlednice se znakem moravské orlice a třemi slokami této písně včetně notového zápisu. Jelikož mě velmi zaujal text dalších dvou slok, které jsem dosud neznal, napadlo mě, že by bylo dobré pohlednici uveřejnit v Krúžkozoru a pokusit se zjistit něco bližšího o původu a vzniku této neoficiální moravské hymny.

Nedávno jsem se vracel z nedělní mše na Petrově a všiml jsem si, že v Biskupské ulici na domě č. 5 je nějaká pamětní deska. A protože žádnou takovou desku na brněnských ulicích nenechám bez povšimnutí, avšak nechtělo se mi vyndávat z futrálu brýle, požádal jsem manželku, aby přešla na druhou stranu a zjistila, o co se jedná. Když mi řekla, že v tom domě žil jistý Ludvík rytíř Dietrich (x1803, +1858), autor písně Moravo, Moravo, usoudil jsem, že mi ta moravská hymna asi nedá pokoj, dokud nesplním svoje předsevzetí.

Jelikož na to, abych se pustil do nějaké hlubší studie dané problematiky nemám ani odborné znalosti ani dostatek času, nezbylo než zkusit něco zjistit na internetu.

Nevím, jestli je to náhoda, ale bez dlouhého pátrání se mi podařilo najít článek k tématu uveřejněný v měsíčníku Hlas Moravy v r. 1992, v době, kdy otázce „moravanství“ byla věnována mnohem větší pozornost než dnes (autor nebyl bohužel uveden, avšak odhadoval bych ho na hudebního či literárního historika). Dovolím si tedy citovat z tohoto článku s tím, že jeho jednotlivé pasáže proložím svými případnými poznámkami psanými kurzívou. Po jeho přečtení si bude moci každý čtenář sám zodpovědět otázku, v čem by dal autorovi článku za pravdu a v čem by s ním naopak nesouhlasil. Případně se může o svůj názor podělit i se čtenáři Krúžkozoru v některém z jeho dalších čísel.

Sotva která z hymnických písní národního obrození má tak podivuhodné osudy, jako právě Moravo, Moravo. V minulém století náležela k nejpobulárnějším národním písním. Podle Bedřicha Václavka stála hned na třetím místě za písní Kde domov můj a Hej Slované. Problémy – a je jich hezká řádka – začínají už u textu. Ruku na srdce, znáte úplný text písně Moravo, Moravo? To se rozumí, že ne. Tak si ho přečtete:

Moravo, Moravo, Moravičko milá,
co z tebe pochází, chasa ušlechtilá.
Chasa ušlechtilá, žádostivá boje,
a jaké to koňstvo rodí půda tvoje.

Moravo, Moravo, tvá orlice pestrá
byla lva českého vždy upřímná sestra.
Vždy upřímná sestra budiž ještě dále,
máme hrdinného a dobrého krále.

Moravo, Moravo, Moravičko drahá,
proč se přidržuješ úhlavního vraha.
Úhlavního vraha, Pán Bůh na to patří,
že jsme my Čechové tvoji vlastní bratři.

Moravo, Moravo, vždycky´s při nás byla,
ty jsi s námi první Kalich Páně pila.
Kalich Páně pila, slávu vojny nesla,
proč bys teď krkavci v dravé spáry klesla?

Čím tak přitahovala vlastence v Čechách a na Moravě, že ji rádi zpívali? Byla to snad zadumaná melodie, která se tak liší od jasné durovosti české národní hymny a přímo vybavuje měkkou krajinu sesterské Moravy? Nebo to byl text, už to úvodní zvolání, důvěrné oslovení země, která je ženského rodu, líbezná a podmanivá? Vždyť

píseň dodnes působí jímavou notou a vybavuje příjemné asociace. Česká hymna opěvuje krajinu, zemský ráj to na pohled. Píseň Moravo, Moravo zpívá o chase ušlechtilé a koňstvu, tedy o lidském pokolení a jeho statku. Ale všechno dohromady je to trochu složitější.

Na první pohled je zřejmé, že první sloka písně oslavuje zemi, lid a statky, zatímco další tři sloky jsou historizující. Není zapotřebí mít ani příliš odborného vzdělání, abychom pochopili, že se tu vykládá o událostech velmi starých, o době husitské a o dobrém českém králi – to bude Jiří z Poděbrad. A ten krkavec, to je přece uherský král, proradný Matyáš Korvín. Vždyť se vypráví v učebnicích dějepisu, že nějaký čas měl v moci Moravu, která po jeho smrti připadla zpět české koruně.

Na to jsme ale nepřišli sami, tento výklad podal objevitel písně Moravo, Moravo, Václav Hanka, který ji údajně slýchal zpívat svou matku a její text zase získal ze zápisů svého otce.

Zvláštní štěstí měl tenhle Hanka, když objevoval pro národní kulturu jeden literární poklad za druhým, v čele s proslulými Rukopisy královédvorským a zelenohorským.

V první sloce zveřejněného textu písně asi nejvíc pochybností vyvolá slovní obrat „koňstvo“ skutečně hodný kvalit nadšeného „veršotepce“ Václava Hanky. Vůbec se nedivím, že se místo „koňstvo“ ujal výraz „potomstvo“. Přiznám se, že dost dobře nerozumím ani tomu, proti komu a jakého boje měla být ušlechtilá moravská chasa žádostivá. Mám za to, že moravané vždy byli a jsou lidé mírumilovní, kterým byl vždy bližší pluh a motyka než šavle a pušky. Slova tato ve mně zanechávají spíše pocit určitého podbízení se.

V textu druhé a čtvrté sloky je nejvíce patrná obava z toho, že na Moravě převládá politické vize austroslavismu, který viděl budoucnost slovanských národů v rámci rakouské monarchie (takto uvažoval i F. Palacký a na počátku své politické dráhy také T.G. Masaryk).

Píseň Moravo, Moravo je evidentně podvrhem Václava Hanky. Nejde především o píseň, ale o báseň, kterou napsal zručný

literát k agitačním účelům. Ne tak k oslavě Moravy, jako ke zdůraznění její jednoty s Čechami. Přečtěme si ještě jednou text. Jen první sloka zní přirozeně, téměř jako lidová píseň – která však nikdy slavnostně neoslovuje zemi. Ostatní sloky prozrazují pohled obrozeneckého nadšence, který využívá motivu historické události, aby bojoval za aktuální politickou myšlenku – proti ohrožení jednoty českých zemí.

Podle mého názoru zde autor článku přesně vystihl “jádro pudla“ a naprosto se s ním ztotožňuji. Avšak nechci vidět Hankův počín jen černými brýlemi, resp. optikou dnešní doby, kdy po 150 letech je postavení českého národa v Evropě naprosto odlišné. Je třeba chápat obavy národních obrozenců jako byl Hanka a mnozí jiní o osud českého národa, neboť germanizační tlak byl obrovský a nebylo vůbec jisté, jakým směrem se bude dále ubírat.

Hankova báseň Moravo, Moravo vyšla r. 1831 v časopise Čechoslav a za deset let nato ve sbírce autorových básní Písně, byla tedy legitimována. Později však Hanka znovu vyprávěl pohádku o jejím lidovém (prý) původu, dovolává se svědectví samotného Josefa Dobrovského! Byly kolem toho nějaké tahanice, ale na rozdíl od Rukopisů nezbudil spor o píseň větší pozornost, a alespoň část odborné literatury trpěla Hankovo tvrzení o její lidovosti.

Dokonce sám Václavek ještě v r. 1939 se vrátil k myšlence, že zdrojem Hankovy písne byla lidová poezie.

Ano, písne. Neboť v Olomouci, centru obrozenecké Moravy, vyšly r. 1843 Vlastenecké písne Ludvíka rytíře z Dietrichů s průvodem kytary a klavíru. Jako první z cyklu je zhudebněný text Hankův s názvem Na Moravu. Tím báseň dostala křídla a v podobě písne měla daleko větší naději na rozšíření. Dietrich nebyl profesionální skladatel, odborné vzdělání nahrazoval vlasteneckým nadšením. V písni Moravo, Moravo se inspiroval romantickou soudobou notou, neslyšíme tu nic speciálně moravského, spíš názvuk na tehdy módního operního skladatele Gaetana Donizettiho.

Nápěv, který se tak neslýchaně rozšířil v české společnosti 19. století, není však totožný s původním nápěvem. Poprvé byl otištěn ve Zpěvníku slovanském ve Vídni r. 1848. Na první pohled se mohou zdát změny podružné, ve skutečnosti však neznámý aranžér výrazně změnil melodii a to k lepšímu. Původní dvoudobý takt byl nahrazen trojdobým a už tím nabyt širší a hymničnosti. Nevýrazné vedení melodie pro repetici se nyní stalo plastickým, píseň se v této době rychle šířila v českých zemích.

I když píseň Moravo, Moravo plnila zejména v r. 1848 sjednocovací funkci národa proti záměrům rakouské vlády rozdělit jednotu Čech a Moravy, i když v nejnovější době zdůrazňuje tendenci samostatnosti země, plní tedy významné funkce, na moravskou hymnu to nestačí.

Tolik citát článku uveřejněného v měsíčníku Hlas Moravy v r. 1992.

V závěru článku autor vyslovuje myšlenku, zda bychom neměli hledat moravskou hymnu někde v dávných časech Velké Moravy, ze kterých je známa duchovní píseň Gospodi, pomiluj, jejíž vznik se klade do 10.-11. Století, a která dle kronikářů plnila v té době funkci, již dnes plní státní hymny.

Jak je vidět, otázka moravské hymny je velmi nejasná a dle autora článku Morava na svoji hymnu ještě stále čeká.

Já si však dovoluji položit možná „kacířskou“ otázku – a potřebuje ji vůbec?

Orelská varianta velického ženského kroje

Hana Macháčková

Na plese Slováckého krúžku v Brně mě velmi zaujaly velické děvčice, které zvolily orelskou variantu hornáckého ženského kroje s modrou fěrtúskou a žlutým fěrtochem. Tato varianta se v poslední

době moc nepoužívá a všimla jsem si, že i pro velické chlapce to najednou byla novinka. Nedalo mně to a šla jsem diskutovat přímo ke zdroji. Děvčice mně sdělily, že opravdu i na Hornácku je tato varianta už skoro zapomenutá, ale je původní, stará. V poslední době běžně používáme k modré fěrtúšce fěrtoch bílý, modrostrakaté rukávce a šatku, která se v tomto případě váže „dolú konce“. Pokud zvolíme fěrtoch žlutý – šafránku, šatka se váže „hore konce“. Nosí se kabátek nebo kordulka. Jiné kombinace u orelské varianty nejsou v pořádku.

Modrá fěrtúška je ušita z tmavomodrého plátna. Obě poloviny jsou uprostřed svisle sešity „stinkem“, dolní okraj je zapraven a „ostinkován“. Ve dvou řadách okolo dolního okraje zdobí fěrtúšku výšivka, která je také podél svislého „stinku“. K této fěrtúšce patří „srcové kaničky“. Začala se nosit asi ve 40. letech minulého století. Do té doby se zdobila pouze krajkou, bez výšivky.

Tímto chci apelovat na to, abychom dbali na krojovou čistotu, a to nejen u této zmíněné varianty hornáckého ženského kroje.

Ze Slováckých pověstí – VI.

O čaroději Rokosovi (Strání)

U Bahulů v minulosti gazdoval Janiga, zvaný Rokos. Byl prý jasnovidec a čaroděj. Měl velké stádo ovcí. S ovcemi chodil na pas-tvu jediný velký beran. Stádo se páslo na podjavořinských lukách za dozoru několika ovčáků. Vedl je beran, který prý byl tak chytrý, že každý den přišel sám do dědiny ke gazdovi ovčákům pro oběd. Cesta mu trvala přes tři hodiny, ale vždy přinesl oběd v pořádku. Tak to beran dělal po dva roky.

Jednou se stalo, že pro oběd přišel místo berana jeden z ovčáků. Když vcházel do dveří, řekl mu Rokos přímo: „Pravda, beran je zabítý.“ Ovčák přisvědčil a řekl, že berana zabil zbojnící ze slovenských kopanic. Když Rokos podával ovčákovi oběd, dal mu příkaz: „Navštiv ty loupežníky a vyříd' jim, aby aspoň kůži z toho berana vrátili gazdovi Rokosovi do Strání, a to nejpozději do příštího dne, do ranní mše svaté, nebo jinak bude ten, kdo berana ukradl a zabil, chodit čtvernožky.“ Ovčák šel se vzkazem ke zbojníkům, ale oni nechtěli kůži vydat. Ovčák je znovu důrazně upozornil, že Rokos je čaroděj, že ví o tom, v kolika hrncích vaří maso z berana a znovu je vyzval, aby starý Líčka donesl kůži z berana včas do Strání. Líčka však výstrahy nedbal. Když se přece jen rozhodl, že kůži vrátí, bylo již pozdě. Rokosovi přinesl kůži až v poledne, a proto za trest chodil čtvernožky jako beran až do svých stotří roků, kdy jej smrt z trápení vysvobodila.

Rokos měl ve Strání v polní trati Stanoviska včelín s mnoha úly. Jednou, když doma odpočíval, povídá: „Jeden Horněmčan krade mojim včelám med. Teď vybral jeden úl a už ide do druhého. Ale do třetího už nepůjde. Potrestám jej tak, že tam bude tři dny stát a držet v rukách med. A za tři dny se tam půjde někdo podívat.“ A skutečně, za tři dny jej tam našli ještě stojícího.

Rokos svým jasnovidectvím také zjistil, že na jeho zahradě je ukrytý poklad. Dal tedy na zahradě kopat a skutečně tam byl nalezen kotel plný peněz. Když se jim podařilo kotel nadzvednout, přišla v ten okamžik do zahrady nějaká pokřivená baba. Jak ji Rokos uviděl, rozzlobil se a povídá: „Co tě sem čerti nesou?“ Jak však vzpomněl ve svém slovním výroku čerty, propadl se náhle poklad do země a na tom místě se objevil kohout. Ten zakokrhál, že ten ukrytý poklad na zahradě u Janigů ve Strání dostane až čtvrté pokolení.

Dodala J. Lacinová

(Literatura:

ŽARDECKÝ, Jiří „Slovácké pověsti“, Arca JiMfa, 1998)

Folklorní (i jiné) akce

Hody v Domově seniorů Věstonická (7.9.2013)

Jiřina Lacinová

Tento můj příspěvek arci není v tuto chvíli již plně aktuální, avšak do minulého čísla se nevešel, a mně by bylo líto jej nezveřejnit. Takže – v onu krásnou zářijovou sobotu nás do výše uvedeného zařízení, které je jedním z mých profesních působišť, vyrazilo v hornáckých krojích z ženského sboru 5. A to proto, abychom přispěly svou skrovnou hrstí do mlýna při akci, která každý rok rozsvítí existenci mnoha starouškům, kteří už jinak tolik toho potěšení ze

života nemívají. Na hody se tam těší každý- personál i obyvatelé a jejich rodiny, a skoro každý rok tomu přeje i počasí. Tolik sluníčka jsme v těch našich krojích snad ani nepotřebovaly...Ale vydrželi to přece všichni, včetně obyvatel, nejrůznějších krojů tam bylo požehnaně, a hody se nesly přesně v tom předpisovém hodově tradičním duchu: výzdoba, mája, průvod, muzika, předávání práva, hojnost pohoštění (zdarma!)- tekuté i pevné, tanec, prodej výrobků ergoterapie, skvělá nálada.

Náše úderná pětka (bohužel se nás v ŽS už moc akčních nevyškytuje...) si to nejen také úžasně užila, ale určitě jsme se odvděčily několika vstupy svého luzného zpěvu. Byly jsme tak úspěšné, že po účinkování s mikrofonem nás chodili prosit klienti i jejich rodinní příslušníci, abychom chodily po areále (mnozí byli venku vyvezeni i s postelemi) zazpívat na přání „do ouška“. A z tohoto působení vám tu ukazujeme fotku – a jsme pyšné na to, že jsme právě zazpívaly nejstarší obyvatele Domova (a možná nejen jeho)- paní B.K., která v červenci oslavila 107 let !, a to ve velmi dobré psychické kondici, mohly jsme si s ní pěkně popovídat.

Tak ať se to povede i dalším (kteří by o to stáli) - a vy ostatní vězte, že i takové naše aktivity smysl dávají!

Hody ve slováckém krúžku 2013

Vylam Lubomír a Karel Vlč

Volba letošních stárků byla složitá, ale nakonec jako vždy dopadla dobře. Jako první stárek byl zvolen Vylam Lubomír, druhým stárkem se stal Kuba Juriga a nakonec třetí místo obsadil Lad'a Kučera. Zatímco druhý a třetí stárek měli ve výběru stárků celkem jasno, první kvůli tomu skoro tři noci nespal. Nakonec ale i on sa rozhúpál a Pavla Konečná nabídka na první stárku přijala. Kuba Juriga vytvořil druhý stárkovský pár s Pavlínou Sedláčkovou a Lad'a Kučera oslovil Pavlu Podzimnou.

Nyní jsme se ovšem dostali k rozhodování, jaké tradice a z jaké oblasti letos na krúžkových hodech představíme. Nakonec bylo na výboru rozhodnuto, že nebude komponované pásmo, do kterého by se zapojily všechny složky souboru, ale že každá složka vystoupí v několika krátkých vstupech. Mužský a ženský sbor tedy opět zazpíval tradiční hodové písně a taneční složka se pro tento rok rozhodla předvést některé ze zvyklostí prakšicko-pašovských hodů.

Hody v Prakšicích a v Pašovicích se neváží ke slavnosti zasvěcení místního kostela či kaple, ale k tzv. Císařským hodům, které zavedl Josef II. Hody jako oslava konce prací na poli a hotové sklizně byly vítaným slavnostním dnem pro lid, který většinu roku tvrdě dřel na polích. Hody v Prakšicích a v Pašovicích jsou po mnohá desetiletí slaveny spolu. Obě obce jsou od sebe vzdáleny pouze 1 km a vzhledem k velikosti obcí se vždy chasa domluví a pořádá Hody společné. Každý rok se ale střídá pořadatelská obec, jeden rok pořádají hody Prakšice a druhý Pašovice. Každá obec má své vlastní právo a také svého starostu. Bývá zvykem, ale ne pravidlem, že stárci jsou z pořadatelské obce.

K Hodům se váže několik symbolů - je to zejména Hodové právo, které si vždy chodí vyprosit stárek se stárkou ke starostovi a které celé hodové chasa dovoluje pořádat Hodovou zábavu a slavit. V Prakšicích je to velká vyřezávaná pečeť se starým a novým obec-

ním znakem. V Pašovicích je to stylizovaná panenka, jejíž tělo a sukně tvoří bílá vyšívaná látka s pentlemi a hlavu jablíčko. Právo bývá ozdobeno krušpánkem, pentlemi, jablíčkem anebo také krojovanou panenkou. K právu existuje ještě listina s písemným povolením a voskovou pečetí, kterou nosí a opatruje stárka. Oba symboly jsou důležité, protože pokud by je někdo po dobu zábavy ukradl, musí stárek ukončit zábavu a právo "vyplatit". Pokud se najdou i mládci, existuje takzvané mládkovské právo, což je ocelová šavle, zdobená krušpánkem, pentlemi s jablíčkem nabodnutým na špičce.

Pokud si stárek organizoval Hody sám, musel spolu se svými přáteli domluvit a sehnat dobré víno, zajistit kapely na zábavy, vyžádat si od obcí nějakou finanční podporu, zajistit sál, obsluhu, vstupenky a jejich prodej, plakáty, všechno zboží na prodej a samozřejmě také připravit výzdobu, domluvit berana a mnoho dalších povinností. Už samotný výběr a dovoz vína je a býval velmi bujarý. Vždy se našlo a najde mnoho zapálených koštovačů, ale málo řidičů. A majitelé sklepa bývají velmi rádi, když taková parta šohajů dorazí a udělá velký nákup. Dobré víno je vždy základem.

Bývalo dobrým zvykem, že se Hody v Prakšicích zapalovaly alespoň 14 dnů dopředu v některé z místních hospod. Večer býval plný zpěvu, dobré nálady a mnohdy se protáhnul až k ránu. Hody ale začínají až v sobotu před Hodovou nedělí, kdy mládenci v krojích vyjedou na voze taženém koňmi do dědiny a nahlas vyhlašují Hodové zákony. Samozřejmě, že je to pro hlasivky vyčerpávající činnost, takže je nutné dobře svlažovat krk dobrým vínem. Občas to bývá náročná akce i z toho důvodu, že již v pátek bývá první Hodová zábava a hlasivky jsou už často velmi použité. Sobotní večer bývá většinou večerní zábava s cimbálovou i dechovou muzikou, ale není krojová. V posledních letech na ní často vystupuje v krojích právě místní folklorní soubor Holomňa s připraveným pásmem místních tanců a zpěvů.

Hlavním dnem Hodů je ale neděle. Je to vždy třetí říjnová neděle v roce. Ráno se celá chasa z obou obcí sejde na parkovišti před hospodou a odsud společně v průvodu a s doprovodem dechové kapely vyjde ke kostelu. Krásný krojový průvod projde až ke kostelu, kde je uvítá kněz a odslouží slavnostní mši svatou, při které se děkuje za dary úrody, lásky, přátelství. Poté odchází krojovaní domů na oběd nebo jsou zvaní ke svým děvčatům nebo prostě k tomu, kdo bydlí blíž. Odpoledne se chasa schází kolem druhé hodiny u sálu školy a odsud začíná svůj průvod obcí. Chasa vychází vedená podstárkem, který má za úkol dovést chasu k mládkovi (mladšímu stárkovi). Podstárek vyzve svojí řečí mládka a jeho rodiče, aby se připojil k průvodu, a pokud mládek přijme, přebírá vedení průvodu a přechází k mládce. U mládky si mládek vyprosí její účast na Hodoch a také od ní dostane nazdobený klobouk a mládkovské právo, které musí opatrovat a nést. Mládek s mládkou poté vedou průvod ke stárkovi. Návštěva u mládků a stárků se většinou protáhne, protože se chasa zastaví na občerstvení a také před domem stárků tančí, zpí-

Naši noví stárci Luba s Pavlou a Kuba s Pavlínou

vá, čemuž přizvukuje množství "civilů". Stárka i mládka mají speciální stárkovskou variantu kroje, která je ještě zdobenější než slavnostní varianta dívčího kroje. Většinou mají také bílé sukně místo červených a také nenosí šátky, ale věneček z rozmarýnu zdobený bílým kvítím. Mládek dovede průvod k domu stárka, požádá jeho rodiče, aby stárkovi dovolili účastnit se Hodů a převzít všechny povinnosti. Stárek přijme a pozve chasu na občerstvení. Poté přebírá vedení průvodu a přechází k domu stárky. Tam taktéž vyprosí její účast a po svolení rodičů dostane i nazdobený kobouk a stárkovské právo se zdůrazněním toho: "aby právo dobře hlédál!". Chasa se postupně protančí na obecní úřad, kde stárek požádá starostu o svolení s pořádáním Hodů a Hodové zábavy. Starosta ve své řeči toto právo udělí, předá písemnou listinu stárce a Hody můžou začít. Chasa dokončí obchůzku obce a zanese právo do vyzdobeného sálu. Poté se rozejde na večeři a vrátí se před začátkem zábavy opět do sálu, kde je již vše připraveno. Začíná krásná krojová zábava. Právo je neustále hlídáno několika šohaji, kteří zároveň ve chvojím vyzdobené "búdě" nabízejí tzv. hodové čepičky - panák rumu a k němu na plátku citronu trochu mleté kávy a cukru. Večer se zpívá a tančí. Vystřídají se většinou všechny místně specifické tance jako je šátečková, metlová a klobúková. S přicházející půlnocí se zpívají i lechtivější písničky a nastává jeden z důležitých bodů večera, a to je zpívání tzv. "Hádavé". Poté většinou následují sóla stárků a jejich rodičů a nakonec poslední sólo pro stárky s právem. Toto bývá nejtěžší část večera, protože mnoho lidí se v tento okamžik snaží ukrást právo a většinou přespolní vínem posilnění šohaji mají velký záľusk na to, právo ukrást a nechat si vyplatit nějaký ten litr slivovice nebo bečičku vína. Je jenom na stárkovi a jeho chase, jak se o ně postará. Jakmile se podaří s právem vytančit ze sálu, Hodová zábava končí. Bývalo zvykem, že poté chasa odešla ke stárkovi a slavila až do rána. V posledních letech se ale rozchází domů.

Hody ale zdaleka nekončí - nastává Hodové pondělí. Hodové pondělí bývá náročné a všichni jsou již po 3 dnech zábav utahaní

a hlasivky už často vypovídají poslušnost. Přesto se chasa sejde, naloží vozík a naloží do něj berana. Dříve se o berana "postaralo" několik šohajů, kteří mu od rána "léčili" jeho žížen různými kořalkami, až beránek usnul. Dnes už jej musí uspat veterinář. Jakmile byl naložen do vozíku a sešla se chasa, vyrazilo se na obchůzku obcí s cílem vybrat nějaké prostředky "na nemocného barana". Děvčice už nemají oblečen slavnostní kroj, ale mají oblečeny teplé kabaně a černé punčochy. Chasa s beranem obejde obě obce a z vybraných peněz si zajde do hospody na večeři. Mezitím šohaji odstrojí vůz a nechají berana "vyspat tu nemoc" u někoho v humně. Tento večer se někdy protáhne až do úterního rána. A z toho, co případně zbude po vyplacení kapel, nájmu, zboží a z vybraných peněz, se většinou do měsíce uspořádají tzv. dozvuky.

Jelikož jsme ve Slováckém krúžku vždy omezeni prostorami sálu, vybrali jsme pouze některé z výše popsaných tradic. Samozřejmě jsme nemohli vynechat vyzvednutí mládka, stárka, stárky, protože při každém vyzvedávání určení aktéři hodů odříkávají charakteristické říkání. Poté jsme poprosili starosty o hodové právo. Večer našich hodů pokračoval obvyklou dámskou volenkou a na konec hodů taneční složka předvedla „Hádavé písně“. Hádavá je písnička, ve které proti sobě stojí děvčice a šohaji a jednotlivými slokami se špičkují. Děvčice obviňují šohaje, kde sa který vyválel, či má rozum nebo nemá, jestli neztratil péro a jestli nejsou opět „ožralí jako sviňa“. Samo, šohaji si to líbit nenechají a dovídáme se, která děvčica falešně zpívá, která u tance „skáče jako koza“, a která má ušmudlané spodnice. Zpívání je doprovázeno drobnými scénkami, obličejí apodobně. Téměř to vypadá, jakoby se oba tábory staly nepřáteli, ale v poslední sloce se šohaji i děvčice znovu s úsměvem spojí v párech a zakončí tuto část večera společným tancem. V průběhu večera jsme samozřejmě také přivítali přespólní krojované ze souborů Šafrán a Lučina, kteří se uvedli krat'oučkým vystoupením.

Nyní bych chtěl poděkovat všem účastníkům hodů za jejich píli při přípravě a při hodech samotných. Myslím si, že to byl krásný, zábavný a příjemný večer. A také děkuji všem lidem, kteří se na nás přišli podívat a dokreslili tak atmosféru celého večera.

Vinařovo okénko

Vinařství u nás v době, kdy jsme budovali lepší zítřky

Mirek Dostál

V poválečném období došlo u nás k zásadním změnám v zemědělské výrobě, které spočívaly především v likvidaci soukromého zemědělského podnikání a v utváření nových celků na bázi socialistického družstevnictví. Samozřejmě nové podmínky hospodaření spolu s vývojem vinařství v ostatních zemích vedly k potřebě změn i ve způsobu obhospodařování vinic. Stále větší důraz byl kladen na možnosti intenzifikace výroby s použitím mechanizačních prostředků.

Úzké spony vinic z doby I. republiky (1,5m x 1,2m) již přestaly vyhovovat novým požadavkům a proto se stále více prosazoval trend širokých meziřadí s vedením réví na středním či vysokém vedení. Jedním z motorů rekonstrukce vinic na nové podmínky byl nedávno zesnulý Prof. Vilém Kraus, který se opřel o poznatky rakouského vinohradníka Dr. Lenz Mosera. Zajímavý byl akt vlastního schválení této rekonstrukce socialistickými soudruhy, jak jej popisuje Prof. V. Kraus ve své knize *Vinitorium historicum*. Autor v knize popisuje, jak spor o spony vinic (vzdálenost mezi keři a řádky) vyřešil tehdejší inspektor vinařství Josef Sedláček, t.č. vedoucí vinař-

ské stanice v Mutěnicích, přezdívány pro svou bodrou povahu „strejček Sedláček“. Cituji:

„Soudruzi, víte, jaký je nedostatek sazenic, nám se štěpování nedaří a sazenice se dovážejí z Rakouska. Když uděláme spon 3,0m x 1,3m tak vysadíme dvakrát tak velkou plochu vinic a splníme výsadbový plán....“

Velmi se mi toto intermezzo líbí, neboť názorným způsobem dokumentuje atmosféru, ve které se naše vinařství rozvíjelo za dob, kdy jsme budovali světlé zítřky.

Široká mezirádí s vysokým vedením pomohly zvýšit produkci vína zejména do kvantity a zmenšily podíl namáhavé ruční práce na rozlehlých pozemcích socialistických vinic. Na druhé straně celková kvalita vín poněkud ustupovala do pozadí, protože nejdůležitější bylo splnit plán a pobrat prémie. Tím ani v nejmenším netvrdím, že by na vývoji vinařství nepracovali vskutku kvalitní lidé a naše vinařství se ubíralo pouze cestou zvyšování produkce.

V rekonstrukci vinic se uplatnily nové způsoby pěstování réví, zejména dva základní typy vedení, tzv. Moserovo vedení pro vinice obdělávané především strojně, a Rýnsko- Hesenské vedení pro vinice ve složitých svažitých terénech a vinice s ručním obděláváním u malovinařů. V poslední době k nim přibyly další způsoby, např. pěstování a řez na svislé kordony a další. Všechny tyto způsoby jsou propracované systémy, které umožňují optimální údržbu keřů s minimálními prostředky a plně respektující fyziologii růstu vinné révy.

Také v oblasti šlechtitelství došlo v poválečném období k dalšímu vývoji, který navázal na meziválečné šlechtitelské tradice. Na několika stanicích, zejména na Moravě a Slovensku dosáhli šlechtitelé velmi dobrých výsledků. Ve Velkých Bílovicích tak byla v období 1961 – 1980 vyšlechtěna nová moravská odrůda André, kříženec Frankovky a Svatovavříneckého, v bílých vínech vznikl ve Šlechtitelské stanici v Polešovicích Moravský Muškát křížením Muškátu Ottonel a Prachttraube. Vznik odrůdy André je vázán na šlechtitele Ing. Jaroslava Horáka. Z neověřených zpráv jsem se

dozvěděl, že zadání pro šlechtění této odrůdy bylo jak jinak než politické. Sousední Rakousko již mělo vyšlechtěnou úspěšnou odrůdu Zweigeltrebe a bylo nutné, aby v socialistickém Československu vznikl odpovídající protipól. Protože Zweigeltrebe byl vyšlechtěn křížením Vavřínecké x Frankovka, tak André bylo vyšlechtěno křížením Frankovka x Vavřínecké. Je vidět, že i politické zadání může přinést prospěšný výsledek.

Nemohu opomenout vývoj technologií zpracování vína, která zejména po otevření hranice k západoevropským státům zaznamenala mohutný kvalitativní skok a to nejenom u největších vinařských podniků, ale i u drobných výrobců vína. Při této příležitosti se mi vybavila vzpomínka na dobu těsně po pádu železné opony, když spolek vinařů ze Želešic, jehož jsem členem, poprvé vycestoval na odbornou exkurzi do tehdejší BRD. Navštívili jsme tenkrát jeden vinařský podnik v Bádensku – Württembergsku a jako nevěřící Tomášové zírali na pole nerezových tanků pro vinifikaci s řízeným kvašením. Nyní je to již běžné vybavení každého středního vinařství u nás.

Důležité je však zmínit ještě další fenomén, který probíhal paralelně s velkým státním vinařením. Byli to soukromí malovinaři, kteří k vinaření mnohdy utíkali jako ke svému koníčku, často bez jakýchkoliv vyhlídek na získání alespoň zanedbatelného příjmu. Sdružováním malovinařů do různých spolků, zejména pod hlavičkou Českého zahrádkářského svazu vznikalo velké množství vinařských zájmových uskupení, které se postupně staly platformou prohlubování znalostí vinařských malopěstitelů. Pod jejich hlavičkami se pořádaly místní výstavy vín, které se staly jakýmsi vinařským folklórem, a snad si mohu dovolit tvrdit, že přispěly k rozvoji vinařské kultury široké populace.

Zlom ve způsobu vinaření nastal po roce 1989. Na jedné straně se otevřely možnosti mnohým pro realizaci vlastních vinařství, které se později staly velmi úspěšnými, a to nejenom v národním měřítku. Na druhé straně budování kapitalismu spojené se změnou

pracovního rytmu znemožnilo mnohým pokračovat v malovinaření formou konička a zábavy. Velký skok, který nastal v kvalitě vyráběných vín, však nezvládli všichni. Bylo potřeba pojmout a strávit nové výrobní technologie, které umožňují držet krok se světovým trendem neustálého zvyšování požadavků na kvalitu. Vše se poznenáhlu začalo vázat na ekonomické ukazatele.

Změnil se i konzument. Již dávno neplatí slogan „Máňo, zasíříme druhák, přijedou Pražáci“. To že jsme se opět ve vinaření dostali na úroveň ostatních vinařských států, dokládají četná prestižní ocenění řady našich vinařů, legislativní znovuuvedení do života vinařského zákona, ale i informovanost a vkus běžných konzumentů vína.

(Literatura:

KRAUS, Vilém, Vinitorium Historicum, Radix, Praha 2009.)

*

Fotoreportáž z akcí od 11./2013 do 2./2014:

Havelské hody 30.10. Rubín

Slovácký krúžek v Brně

105. výročí Krúžku, 20.11. Rubín

Mikulášská beseda, 4.12. Klub UO na Šumavské

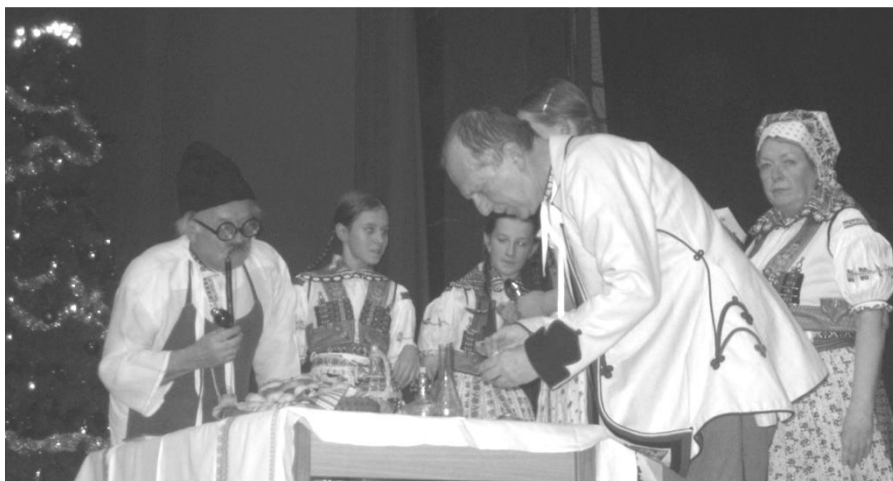
Slovácký krúžek v Brně

Z vystoupení v Galerii Skleněnka v Březině u Tišnova 8.12.

Slováček, vánoční program v Heršpicích u Slavkova 12.12.

Vánoční Beseda, 17.12. Rubín

Silvestr u Macháčků v Mělčanech, sabrage

Slovácký krúžek v Brně

Valná hromada Krúžku, Klub UO na Šumavské 15.1.

*Oharkový šmak , Klub UO na Šumavské 19.2.
Fota reportáže dodala J. Lacinová*

Receptář

Čír (*Moravské Kopanice*)

Suroviny:

4 velké brambory, 500 g krup, 2 polévkové lžíce hladké mouky .

Pracovní postup:

Brambory oloupeme, nakrájíme na kousky a uvaříme ve slané vodě doměkka. Zvlášt' si uvaříme kroupy. Kroupy a brambory dáme do hromady do velkého hrnce, postavíme na plotnu a rozmačkáme. Postupně přidáváme hladkou mouku, mícháme do husta. Nakonec vylijeme na vymazaný pekáč, posolíme a pečeme 20 minut v dobře vyhřáté troubě při 200 °C. Rozkrájíme a podáváme samostatně nebo s mlékem.

Lze podávat i s masem jako přílohu. Recept lze i upravit tak, že se čír nepeče a jen se servíruje na talíř a přelije mlékem.

dodala JL

(Zdroj:

„Kuchařka tradičních pokrmů na Slovácku“-Region Slovácko 2010)

A dobrou chuť!

*

Závěrem lidová pranostika

Jestli březem kožich stáhl,
duben by rád po něm sáhl.

(No to jsem zvědavá, jestli aspoň tohle letos vyjde... JL)

*

Na tomto čísle se podíleli: J. Lacinová, M. Dostál, autoři příspěvků.

Fota dodali: J. Lacinová , L Vylam, Z. Fajbus, B. Pavlíková.

Redakce si vyhrazuje právo redakčních úprav zveřejňovaných příspěvků.

Redakční uzávěrka příštího čísla je 31.5.2014.

Příspěvky zasílejte na adresu jir.lacinova@seznam.cz

Fotky zasílejte na adresu: dostal.mirda@seznam.cz

*

Krúžkozor vydává Slovácký krúžek v Brně za finanční podpory statutárního města Brna.

Vychází 3x ročně nákladem 80 kusů.

Je též publikován na www.kruzek.cz.

Odpovědný redaktor: Jiřina Lacinová

Autor obálky: Jaroslav Homola

